

R

■ Pseudoderivats o cultismes

Hi ha alguns mots manlevats directament del llatí en els quals es conserva la vocal etimològica.

primitiu català	derivat català	pseudoderivat o cultisme
<i>boca</i>	<i>bocassa, boqueta</i>	<i>bucal</i>
<i>cloure</i>	<i>cloenda</i>	<i>conclusió, inconclús</i>
<i>colom</i>	<i>colomar</i>	<i>colúmbids, columbofilia</i>
<i>concórrer</i>	<i>concorregut</i>	<i>concurrència, concurrent</i>
<i>cònsol</i>	<i>consolat</i>	<i>consular</i>
<i>corb</i>	<i>corbat, encorbar</i>	<i>curvatura, curvilini</i>
<i>doble</i>	<i>doblar</i>	<i>duplicar, duplicitat</i>
<i>dolç</i>	<i>endolcir, dolcesa</i>	<i>dulcificar, edulcorar</i>
<i>home</i>	<i>homenot, homenet</i>	<i>humà, humanitat</i>
<i>jove</i>	<i>jovent, jovesesa, joventut</i>	<i>juvenil</i>
<i>moc</i>	<i>mocar, mocós, mocosa (adj.)</i>	<i>mucositat, mucosa (subst.)</i>
<i>nodrir</i>	<i>nodriment</i>	<i>nutrició, nutritiu</i>
<i>ploma</i>	<i>plomatge, plomall</i>	<i>plumífer</i>
<i>pols (masculí)</i>	<i>polsera, polsar, polsador</i>	<i>pulsació, pulsatiu, pulsio</i>
<i>pols (femení)</i>	<i>polveguera, espolsar</i>	<i>pulverulent, pulverímetre</i>
<i>porçar</i>	<i>esporgar, esporgador</i>	<i>expurgar, purgar, purgatori</i>
<i>sorgir</i>	<i>ressorgiment</i>	<i>surgència, insurgent</i>
<i>títol</i>	<i>titolet</i>	<i>titular, titulació</i>
<i>volcà</i>	<i>volcànic</i>	<i>vulcanisme, vulcanologia</i>

Mots sense punts de referència clars

Hi ha mots l'escritura dels quals no podem saber pels procediments anteriors; en aquest cas, és útil comparar-los amb mots d'altres llengües derivades del llatí (castellà, francès, italià...), perquè la majoria hi coincideixen pel que fa a la **o** i la **u** àtones.

Cal que ens fixem, però, en les paraules següents, perquè divergeixen de les altres llengües romàniques i cal recordar-les.

s'escriuen amb o	s'escriuen amb u
<i>aixovar, assortir, avorrir-se, botifarra, bonítol, brúixola, calorós, capítol, cartolina, coberteria, cobrir, complir, cònsol, croada, descobrir, embotit, Empordà, escapolar-se, escoltisme, escopir, escrúpol, esdrúixol, estoig, fonament, Hongria, joglar, Joan, pèndol, ploma, podrir, polir, rètol, retolador, rigorós, robí, roi, Romania, rossinyol, sofrir, sorgir, sospirar, títol, tomba, tonyina, torró, triomf...</i>	<i>Amadeu, ateneu, bufetada, butlletí, butxaca, cacau, cauxú, correu, cuirassa, desmuntar, escullera, estiu, europeu, fetus, focus, fòrum, liceu, muntanya, muntar, mussol, ritu, sèrum, suborn, sufocar, supèrbia, suport, tramuntana, trofeu, turmell, turment, vidu...</i>

6 Digueu a quin mot correspon cadascuna d'aquestes definicions:

- a _____: Joc català de cartes, jugat entre dues parelles, en què cada jugador rep dotze cartes i pot triar trumfo rotativament i tots estan obligats a servir i matar la carta de l'adversari.
- b _____: Aparell per determinar direccions sobre la superfície de la Terra per mitjà d'una barra imantada que gira al voltant d'un eix vertical i assenyala el nord magnètic.
- c _____: Estri manual per escriure i dibuixar, proveït d'un dipòsit ple de tinta en contacte amb una punta de fibra tèxtil.
- d _____: Vent que ve del nord.
- e _____: Cop donat a la galta amb el palmell de la mà.
- f _____: Inspiració profunda seguida d'una expiració audible, que és generalment expressió de pena, ànsia, desig, fatiga, exhauriment.

7 Completeu les frases següent amb un derivat culte del mot que hi ha entre parèntesis:

- a Va ser rebut com a heroi després del seu tercer títol en el campionat _____ (món) de trial en pista coberta.
- b Per practicar una bona higiene _____ (boca) hi ha dos elements bàsics: el raspall i el dentífric.
- c S'ha _____ (doble) el nombre de places d'aparcament a l'aeroport.
- d Per treballar de bibliotecària haurà de convalidar la _____ (títol) que va obtenir al seu país.
- e El _____ (volcà) és l'aflorament a la superfície de material fos procedent de l'interior de la Terra.
- f Un moviment _____ (jove) és un grup de joves que s'organitza per aconseguir uns mateixos objectius.

8 Poseu les o/u que falten en aquestes notícies:

C_____merç ajorna el recurs contra la Llei d'h_____raris

Barcelona. La Generalitat i el G_____vern han aj_____rnat temp_____ralment la guerra de c_____mpetències sobre la Llei d'h_____raris c_____mercials. El c_____nseller de C_____merç ha ren_____nciat a presentar un recurs d'inc_____nstit_____ci_____nalitat, tal com va rec_____manar el C_____nsell C_____nsulti_____, i ha an_____nciat un perí_____de de sis mes_____s per neg_____ciar unes diferències que no n'afecten el c_____ntingut però sí les c_____mpetències dels dos g_____verns en matèria de c_____merç.

Dossier Econòmic de Catalunya, 12-3-2005 (fragment adaptat)

Manifestants apedreguen el c_____ns_____lat del Japó a Xangai

Xangai. Almenys una desena de joves xines_____s han res_____ltat ferits quan la p_____licia ha dissolt una manifestació davant el c_____ns_____lat del Japó a Xangai, pocs minuts després que l'edifici fos apedregat.

A més, una noia ha patit una ferida al cap en rebre l'impacte d'un dels totx_____s que els manifestants han llançat contra l'_____ficina c_____ns_____lar i ha hagut de ser h_____spitalitzada.

El Periódico de Catalunya (16-4-2005)